

VELKÉ POSTAVY ČESKÝCH DĚJIN

DAVID PAPAJÍK / TOMÁŠ SOMER

Albert

ARCIBISKUP, ZAKLADATEL,
MECENÁŠ A DIPLOMAT
DOBY KARLA IV.

ze Šternberka

VYŠEHRA D

Albert ze Šternberka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

David Papajík / Tomáš Somer
Albert ze Šternberka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

VELKÉ
POSTAVY
ČESKÝCH
DĚJIN

AŠ

INSTRUMENTUM
FUNDATIONIS
jma.

DAVID PAPAJÍK / TOMÁŠ SOMER

Albert

ze ARCIBISKUP, ZAKLADATEL,
MECENÁŠ A DIPLOMAT
DOBY KARLA IV.

Šternberka

VYŠEHRAD

Zpracování a vydání publikace bylo umožněno díky podpoře Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2017 z Fondu pro podporu vědecké činnosti v rámci projektu Albert ze Šternberka. Magdeburský arcibiskup, schwerinský a litomyšlský biskup, duchovní, diplomat, zakladatel a mecenáš (reg. č. FPVC2017/13), díky účelové podpoře na specifický vysokoškolský výzkum udělené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR Univerzitě Palackého v Olomouci projektu „Společnost v historickém vývoji VII. Kulturní dědictví a národní identity v minulosti“ (IGA_FF_2021_014) a za finanční podpory města Šternberk.

Kniha využila databázi Czech Medieval Sources online, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).

Vyobrazení na s. 4:

Albert ze Šternberka, malba J. K. Handkeho, 1746 (foto Antonín Gerža, 2008).

Recenzovali:

prof. PhDr. Lenka Bobková, CSc.

prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2021

© prof. PhDr. David Papajík, Ph.D.; PhDr. Tomáš Somer, Ph.D., 2021

ISBN tištěné verze 978-80-7601-541-8

ISBN e-knihy 978-80-7601-545-6 (1. zveřejnění, 2021)

ISBN e-knihy 978-80-7601-546-3 (1. zveřejnění, 2021)

ISBN e-knihy 978-80-7601-544-9 (1. zveřejnění, 2021)

Úvod

Na myšlenku podrobně zpracovat životní osudy Alberta ze Šternberka nás přivedla příprava rozsáhlé kolektivní monografie o dějinách města Šternberka. Ne že bychom o existenci a roli Alberta ze Šternberka v dějinách českých zemí za vlády císaře a krále Karla IV. nevěděli, ale předtím jsme se jeho osobě nijak podrobně nevěnovali. Při přípravě dějin města Šternberka jsme si uvědomili, jak zásadní a významnou osobností své doby Albert ze Šternberka byl. Albert neudělal velkou kariéru jako jiní příslušníci důležitého šlechtického rodu Šternberků ve světských úřadech, ale zaměřil se na kariéru v církevní oblasti. Byla to kariéra impozantní: v letech 1356–1364 Albert zastával post zvěřinského biskupa, v letech 1364–1368 úřad litomyšlského biskupa, aby pak přešel do vrcholné funkce jako magdeburský arcibiskup (v letech 1368–1371), svou dráhu zakončil opět na biskupském stolci v Litomyšli (1371–1380). Albert ovšem nebyl typem rozjímavého preláta, aktivně se účastnil politického života, kde plnil funkci jednoho z nejbližších rádců císaře a krále Karla IV.

K osobnosti Alberta ze Šternberka dosud nevznikla žádná podrobnější knižní monografie. Jsou k dispozici kratší články a texty navíc ovlivněné dobou svého vzniku. Více se věnovali Albertovi ze Šternberka v samostatných studiích pouze J. Sakař a L. Schmugge.¹ Stručnou přehledovou práci o Albertovi čítající 24 stran připravil v roce 2001 J. Fiala.² Nejpodrobněji se zabýval osobností tohoto preláta v osmdesátých letech 20. století D. Řezanina.³ Jeho texty jsou však bohužel velmi zmatečné, nepřehledné, autor skáče od jednoho tématu k druhému bez jasných vazeb a důvodů a nerozlišuje podstatné údaje od marginálních.

¹ SAKAŘ, J.: *Albert ze Šternberka*, 1902, s. 4–37; SCHMUGGE, L.: *Albert von Sternberg*, 1978, s. 43–65.

² FIALA, J.: *Albert ze Šternberka*, 2001.

³ ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980; ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. 134–136, 150–152, 166–167; 1981, s. 7–8.

Z různých úhlů pohledu se pokusili na Alberta ze Šternberka podívat autoři diplomových prací. T. Vítek se zabýval architekturou doby Alberta ze Šternberka v rámci diplomové práce obhájené v roce 1995 v Olomouci, E. Richtrová v diplomové práci obhájené v Brně v roce 2005 sledovala Alberta jako donátora, T. Gaudek sledoval rukopisy Alberta ze Šternberka v diplomové práci obhájené v roce 2007 v Praze a nakonec V. Večeře se zaměřil na Litomyšl za doby Alberta ze Šternberka v diplomové práci obhájené v roce 2014 v Praze.⁴ Z výše uvedeného je zřejmé, že osoba Alberta ze Šternberka nabízí řadu námětů a způsobů nazírání.

Po mnohých úvahách jsme se nakonec rozhodli pojmout předložený text jako kombinaci chronologického a tematického přístupu k látce s tím, že k chronologicky řazenému textu jsou připojeny kapitoly, které se speciálně zaměřují na určitý aspekt arcibiskupova života či aktivity (jeho dvůr, majetkové poměry, umělecké památky spojené s jeho osobou, diplomatická činnost). Domníváme se, že kombinace obou přístupů, chronologického a tematického, je pro podání dané látky optimální. Na druhou stranu tento přístup přináší nebezpečí, že budou některé údaje z biskupova života opakovány na více místech textu, byť vždy v poněkud jiné souvislosti nebo kontextu. Nejedná se o chybu ze strany autorů, ale o náš přístup ke zvolené látce.

Přestože jsme od počátku věděli, že práce na knize bude patřit k náročnějším, ve výsledku nás její rozsah poněkud zaskočil. Postupně se začala vynořovat málo probádaná místa Albertova života, ale i zcela nové prameny, o jejichž existenci jsme zpočátku neměli ani tušení. Každý nový objev nás však utvrzoval v přesvědčení o potřebnosti našeho úsilí. Výsledná kniha představuje do jisté míry tradičně pojatou biografii středověké osobnosti, což je záměr. Není to však způsobeno tím, že bychom ignorovali moderní historiografické přístupy, které k nám od roku 1989 pronikají. Od počátku bylo naším cílem představit osobnost Alberta ze Šternberka odborné i širší veřejnosti, navíc jsme byli často limitováni množstvím a charakterem dochovaných pramenů i plánovaným rozsahem díla. Přestože je záběr knihy poměrně široký, osobnost Alberta ze Šternberka stále skýtá badatelský potenciál a předložená kniha může sloužit jako východisko pro další, metodicky jinak koncipované studie (například

⁴ VÍTEK, T.: *Architektura*, 1995; RICHTROVÁ, E.: *Albert ze Šternberka*, 2005; GAUDEK, T.: *Illuminované rukopisy*, 2007; VEČEŘE, V.: *Litomyšl*, 2014.

se nabízí komplexní zhodnocení sociálních sítí Alberta ze Šternberka, ale i další možná témata).

Zpracování jednotlivých kapitol textu jsme si mezi sebe rozdělili na začátku přípravy díla s tím ovšem, že za celý text odpovídají oba autoři stejnou měrou. Jednotlivé pasáže textu byly mezi autory prodiskutovány a vzájemně upravovány či doplňovány.

Pokud se v textu objevují názvy lokalit z území mimo dnešní Českou republiku a je běžně používán jejich počestělý název, tak se ho přidržujeme. Pokud tomu tak není, používáme jejich originální název. V pramenech i literatuře kolísá jméno našeho hrdiny mezi označením Albert a Albrecht, v textu jsme se rozhodli jednotně používat romanizovanou podobu jeho jména Albert. Jméno Albert/Albrecht patřilo zejména ve druhé polovině 14. století ve střední Evropě mezi nejfrekventovanější. Pro lepší rozlišení proto u všech ostatních nositelů tohoto jména používáme germanizovanou formu Albrecht.

V průběhu zpracování knihy jsme často narazili na problémy, se kterými jsme potřebovali pomoc. Touto cestou bychom proto rádi poděkovali všem, kteří přispěli radou, konzultovali s námi některé specifické problémy, či nám vyšli vstříc poskytnutím potřebných materiálů, jejichž obstarání by jinak představovalo (zvláště v současné situaci) poměrně veliký logistický problém. Za pomoc se staroněmeckými texty jsme zavázáni prof. PhDr. Libuši Spáčilové, Dr. a Mgr. Evě Janečkové z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, problematické latinské texty jsme konzultovali s doc. PhDr. Luborem Kysučanem, Ph.D. z Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě a Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Všestrannou pomoc ve věci analýzy zbytků Alberta ze Šternberka a jejich vyobrazení nám poskytla doc. RNDr. Eva Drozdová z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Veliký dík za ochotu a trpělivost patří Mgr. Janu Pařezovi, Ph.D. ze Strahovské knihovny, dále pracovnícím a pracovníkům archivů, muzeí a dalších odborných institucí za poskytnuté materiály a obrazovou dokumentaci (Mgr. Lence Klukové z Archivu Pražského hradu, Mgr. Blance Čechové, Ph.D. ze Státního oblastního archivu v Třeboni, Mgr. Michalu Severovi ze Státního okresního archivu ve Svitavách, Mgr. Jakubu Vránovi, Ph.D. z Archeologického centra Olomouc, Mgr. René Klimešovi a PhDr. Martinu Boštíkovi z Regionálního muzea v Litomyšli, Ralfu Jacobovi, M.A. ze Stadtarchiv Halle, Dr. Michaelu Braunsteinerovi z kláštera Admont, Alexanderu Börnerovi, M.A. a doc. Miroslavu Plačkovi). V neposlední řadě jsme zavázáni oběma

recenzentům knihy, prof. PhDr. Lence Bobkové, CSc. a prof. PhDr. Josefu Žemličkovi, DrSc., z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za jejich velice vstřícné a podnětné posudky na náš text. Děkujeme i všem ostatním, kteří nám při přípravě knihy pomohli. Velké poděkování patří také našim nejbližším a rodinám za jejich podporu.

David Papajík – Tomáš Somer
Olomouc, únor 2021

Původ Alberta ze Šternberka, jeho rodinné vazby a počátky životní dráhy

DAVID PAPAJÍK

Albert pocházel z mocného šlechtického rodu pánů ze Šternberka, který byl majetkově zakotven nejen v Čechách, ale i na Moravě. Abychom lépe pochopili jeho výchozí životní situaci, musíme se krátce zastavit u osudu jeho předků.⁵

Albertův děd se jmenoval Zdeslav. V písemných pramenech se připomíná v letech 1281–1322.⁶ Zdeslav se angažoval v zemských úřadech na Moravě, kdy je roku 1305 doložen jako olomoucký komorník (*Sdeslaus camerarius*) a v roce 1308 jako nejvyšší moravský komorník (*obrsten Chamerer ze Merhen*).⁷ Vedle toho Zdeslav pilně hromadil pozemkový majetek. Jeho manželkou byla Markéta z mocného uherského rodu Čáků. Zdeslav po sobě zanechal rozsáhlé potomstvo, konkrétně známe pět synů (Zdeslava, Štěpána, Jaroslava, Alberta a Matouše) a dvě dcery (Anežku a Elišku). Zatímco obě Zdeslavovy dcery se staly jeptiškami, synům určil Zdeslav světskou dráhu. Čtyři z nich se stali zakladateli nových rodových šternberských větví na Moravě (Štěpán šternberské, Jaroslav zábřežsko-hoštejnské, Albert světlovsko-zlínské a Matouš lukovsko-holešovské).⁸

⁵ K rodovému společenství Šternberků alespoň ROLLEDER, A.: *Die mährischen Herren von Sternberg*, 1901, s. 212–237, 332–373; PALACKÝ, F. – STERNBERG, Z.: *Dějiny rodu*, 2001; POKLUDA, Zdeněk: *Rod Šternberků*, 1988–1991, s. 117–159; POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012.

⁶ POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 293.

⁷ CDM V., s. 192–193, č. 181; s. 193–194, č. 182; CDM VI., s. 375–379, č. 15. K tomu z literatury JAN, L.: *Vznik zemského soudu*, 2000, s. 81.

⁸ K osobě Zdeslava ze Šternberka podrobněji POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 64–75.

Pro nás je nejdůležitějším ze Zdeslavových potomků Štěpán, otec našeho hrdiny. Štěpán ze Šternberka, který se poprvé v pramenech připomíná v roce 1316, vedl velmi bouřlivý život, silně se angažoval v uherské politice, když dlouhodobě pobýval na dvoře uherského magnáta a svého strýce Matouše Čáka Trenčanského. Po smrti všemocného Matouše Čáka v roce 1321 se stal jeho dědicem a majitelem rozsáhlých statků. Uherský král Karel Robert z Anjou neměl pro Štěpánovo angažmá v Uhrách pochopení a postupně ho většiny majetků v Uhrách zbavil.⁹ Když v roce 1329 zdědil Štěpán od bezdětného strýce Diviše ze Šternberka šternberské panství na Moravě, přenesl svou pozornost na toto území. Listinou vydanou na neznámém místě 29. června 1339 Štěpán ze Šternberka daroval šternberskému kostelu sv. Jiří desátky z železných hutí u Moravského Berouna.¹⁰ Štěpánovi náleželo také rozsáhlé panství Bechyně v Čechách. Své aktivity rozvíjel nejen při zasedáních zemského sněmu na Moravě, ale i na panovnickém dvoře v Praze.¹¹ Štěpán v neznámé době založil spolu se svou manželkou Annou ve městě Šternberk špitál ke cti Očišťování sv. Panny. Špitál byl zřízen mimo samotný Šternberk a patřil k němu dvůr, mlýn a 12 hřiven grošů ročního platu ze vsi Újezda.¹² Štěpánova druhá manželka Kateřina z Kravař věnovala na záduší šternberskému špitálu, který ležel před městem Šternberkem, 12 hřiven grošů ročního platu.¹³ Kateřinino záduší muselo být zřízeno někdy po roce 1344, protože daného roku se ještě připomíná Štěpánova první manželka Anna.¹⁴

⁹ Tamtéž, s. 75; LUKAČKA, J.: *Matúš Čák*, 2016, s. 80, 98–99, 110, 139.

¹⁰ CDM VII., s. 173, č. 240. K tomu z literatury HRUBÝ, F.: *Severní Morava*, 1947, s. 61–63.

¹¹ Např. 26. června 1348 byl Štěpán ze Šternberka přítomen na zasedání olomouckého zemského sněmu (CDM VII., s. 596, č. 825). 7. února 1349 na zasedání olomouckého zemského sněmu (CDM VII., s. 644, č. 908), na panovnickém dvoře v Praze 27. srpna 1348 (CDM VII., s. 600–603, č. 836), na panovnickém dvoře v Praze 26. prosince 1349 (CDM VII., s. 679–684, č. 980). K osobnosti Štěpána ze Šternberka více POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 68–81.

¹² Tyto informace se dozvídáme z listiny Štěpánova syna litomyšlského biskupa Alberta ze Šternberka z roku 1376 (CDM XV., s. 137–143, č. 167).

¹³ CDM XIV., s. 135–136, č. 145. Informaci o záduší zřízeném Kateřinou z Kravař získáváme z privilegia Petra z Kravař z roku 1410.

¹⁴ Anna jako manželka Štěpána ze Šternberka se připomíná v lednu 1344 (MV I., s. 243, č. 401–402). STARÝ, M.: *Příspěvek ke genealogii*, 2003, s. 86; POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 80. Část starší literatury nesprávně uvádí, že šternberský špitál založil Štěpán ze Šternberka v roce 1339 (STIEF, W.: *Geschichte der Stadt*, 1894, s. 5; STIEF, W.: *Geschichte der Stadt*, 1934, s. 63; PRUCEK, J.: *Archivní prameny k dějinám*, 1971, s. 24; KAŇÁK, B. – KOUDELA, M. – MRACKÝ, J.: *Šternberk*, 1996, s. 15). Jedná se o špatnou interpretaci listiny z 29. června 1339

Štěpán ze Šternberka zemřel podle aná-
lů šternberského kláštera z 18. století
7. října 1357 a byl patrně pohřben v ro-
dinné hrobce v olomouckém minorit-
ském klášteře.¹⁵

Údaje o šternberském špitálu byly
pro nás důležité proto, abychom si uká-
zali, že Štěpán ze Šternberka byl ženat
dvakrát. Albert pocházel z prvního man-
želství svého otce s ženou nesoucí jmé-
no Anna. Dosud nebyl znám její rodový
původ. M. Starý analýzou dochovaných
pramenů dospěl k poměrně věrohod-
né hypotéze, že Anna mohla pocházet
z rodu Rožmberků (Annina dcera Mar-
kéta je v pramenech nazývána neteří
Petra z Rožmberka).¹⁶ Ať již Anna pocházela z rodu Rožmberků či nikoliv,
jistě šlo o ženu z významného šlechtického rodu, protože manželka svým
původem musela odpovídat společenskému postavení Štěpána ze Štern-
berka. Pokud by neplatila varianta s jejím příslušenstvím k rodu Rožm-
berků, nelze vyloučit, že pocházela z uherského prostředí, kde se Štěpán
ze Šternberka dlouhodobě pohyboval.¹⁷

Podle J. Spěváčka, který sepsal podrobný životopis Karla IV., pat-
řil Štěpán ze Šternberka k šlechticům oddaným králi Karlu IV., kteří

1. Znak rodu Šternberků
(B. PAPROCKÝ, *Zrcadlo slavného
markrabství*).

(CDM VII., s. 173, č. 240), kde není o šternberském špitále ani slovo. Zda měl
dostávat špitál dohromady 24 hřiven grošů nebo Kateřina z Kravař pouze obnovila
původní nadání 12 hřiven a částky by se neměly sčítat, není jasné (spíše ale pouze
obnovila původní nadání).

¹⁵ MZA v Brně, f. Augustiniáni Šternberk, Knihy a rukopisy, inv. č. 10, *Annales et
commentaria canonice Sternbergensis*, fol. 20v. K tomu dále STARÝ, M.: *Příspěvek
ke genealogii*, 2003, s. 86; POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 80.

¹⁶ STARÝ, M.: *Příspěvek ke genealogii*, 2003, s. 87–88. Nesprávně tvrdili SAKAŘ, J.:
Albert ze Šternberka, 1902, s. 3; NEJEDLÝ, Z.: *Dějiny města Litomyšle*, 1903, s. 149;
ZEMEK, M.: *Posloupnost kanovníků*, 1950, s. 110; FIALA, J.: *Albert ze Šternberka*,
2001, s. 6, že Anna pocházela z rodu pánů z Kravař. Jedná se o omyl, až druhá
manželka Štěpána ze Šternberka byla z rodu pánů z Kravař.

¹⁷ Jednoznačný doklad, že Albertovou matkou byla šlechtična Anna, získáváme např.
z Albertovy zbožné nadace v olomouckém dómském kostele sv. Václava z 8. prosince
1361, kdy při nově založeném oltáři Albert zřídil anniversaria za své příbuzné,
mezi nimiž výslovně jmenuje svou zemřelou matku Annu (*in anniuersario genitricis
nostrae domine Anne quondam de Sternberch*, CDM IX., s. 194–195, č. 264).

se pohybovali na královském dvoře.¹⁸ Asi se příliš nezmylíme, když budeme předpokládat, že to byl právě Štěpán, který představil svého syna Alberta králi, a díky jeho vazbám na krále započala Albertova kariéra. Žádné konkrétní důkazy pro toto tvrzení nemáme, ale jeví se jako nejlogičtější. Budoucí trvalá přízeň Karlova vůči Albertovi naši úvahu podporuje.

Štěpán ze Šternberka měl celkem šest dětí, syny Petra, Alberta a Zdeňka a dcery Markétu, Anežku a Kateřinu.¹⁹ Zdá se, že Štěpán zplodil potomky spíše v pozdním věku, snad nejstarší syn Petr se poprvé a zároveň naposledy připomíná v roce 1351 (dcera Markéta v roce 1344, dcera Anežka v roce 1349).²⁰ Náš hrdina, Albert, rozhodně nemohl být prvorozeným synem, protože v tom případě by nebyl dán na církevní dráhu. Je možné, že starší než Albert byl i jeho další bratr Zdeňk, který se poprvé připomíná až v roce 1358. O Zdeňkovi toho víme málo, byl ženat se šlechtičnou jménem Anna, měl syna Petra a zemřel 29. května 1360.²¹

Význam Albertova rodu a nejbližší rodiny v tehdejší společnosti můžeme také dokumentovat sňatky Albertových sester. Dcera Štěpána ze Šternberka Markéta byla provdána za jihočeského šlechtice Viléma ze Strakonice, po jeho smrti v roce 1359 se někdy poté (nejpozději roku 1364) podruhé provdala za Čeňka z Potštejna. Markétina sestra Anežka byla již v roce 1349 manželkou Jindřicha z Lichtenburka a z Bítova. Třetí ze sester, Kateřina, našla svého manžela v zemi, kde měla její rodina úzké kontakty, v Uhrách. Kateřina byla provdána za bána z uherského Přímoří Mikuláše Konyu z Rabštejna.²² V roce 1376 ji Albert v listině upravující poměry ve šternberském klášteře označuje jako Kateřinu

¹⁸ SPĚVÁČEK, J.: *Karel IV.*, 1979, s. 341. Podrobnosti k Štěpánově pobytu na Karlově dvoře přináší POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 79.

¹⁹ POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 81–82, 294.

²⁰ SEDLÁČEK, A.: *Hrady, zámky a turze*, 7, 1994, s. 132; POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 78, 82–84. Jako zemřelý je Petr ze Šternberka označován v pramenech při zřízení anniversaria za jeho duši Albertem ze Šternberka 8. prosince 1361 v olomouckém kostele sv. Václava (CDM IX., s. 194–195, č. 264). Patrně byl Petr po smrti již v roce 1358, kdy došlo k dělení majetku mezi potomky Štěpána ze Šternberka a jeho jméno přitom již nefigurovalo. Papežský dispens pro Markétu ze Šternberka z ledna 1344 viz MV I., s. 177, č. 295 a s. 177–178, č. 296. Ohledně roku smrti Petra ze Šternberka více STARÝ, M.: *Příspěvek ke genealogii*, 2003, s. 87.

²¹ STARÝ, M.: *Příspěvek ke genealogii*, 2003, s. 87; POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 84, 294.

²² O osudech Albertových sester podrobněji STARÝ, M.: *Příspěvek ke genealogii*, 2003, s. 87–88; POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 81–82. K Markétě ze Šternberka více ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. I E.

z Uher (*Catharina de Ungaria*), z čehož by plynulo, že patrně v Uhrách pobývala po většinu svého života.²³ V roce 1376 ale byla Kateřina již vdovou. Zdá se, že se po smrti manžela vrátila na Moravu s dostatkem finanční hotovosti, protože následně v zemi zakupovala různé majetky (i od svého bratra Alberta). Jako živá se připomíná ještě v roce 1384, takže byla z celé generace dětí Štěpána ze Šternberka posledním žijícím potomkem.²⁴

Hlavní hrdina naší knihy, Albert ze Šternberka, se v písemných pramenech poprvé objevuje 23. dubna 1352, kdy ho papež Kliment VI. jmenoval děkanem olomoucké kapituly.²⁵ Nepochybně se tak muselo stát na přímluvu krále Karla IV., případně někoho z Karlova okolí. Ještě než se podrobněji podíváme na Albertovu kariéru od roku 1352, musíme se zastavit u několika důležitých otázek: kdy a kde se Albert narodil, jakého se mu dostalo vzdělání a zda byl před svým vstupem do církevních služeb ženat.

Pokud byl Albert v roce 1352 jmenován kapitulním děkanem, musel být v dané době zletilým a ideálně též již disponovat kněžským svěcením. Zletilost lze zhruba v dané době stanovit na 14 let, kněžské svěcení dokonce až po dvacátém roku života, čili se musel narodit někdy před rokem 1338, spíše však o něco dříve.²⁶ Naštěstí nemusíme spoléhat pouze na obecné úvahy ohledně doby jeho narození, protože máme k dispozici dobový vyprávěcí pramen, který se k této otázce vyjadřuje. Podle Dějů magdeburských arcibiskupů (*Gesta archiepiscoporum Magdeburgensium*) se Albert stal přičiněním papeže Klimenta VI. děkanem olomoucké kapituly, kanovníkem pražské svatovítské kapituly a papežským kaplanem ve svých 19 letech, zvěřinským biskupem byl jmenován papežem Inocencem VI. ve svých 25 letech, ve věku 33 let pak litomyšlským biskupem a konečně ve 37 letech magdeburským arcibiskupem.²⁷ Kroniku jako celek lze považovat za věrohodnou, ovšem v některých dílčích věcech se mohl její autor mýlit.

²³ CDM XV., s. 137–143, č. 167 (Kateřina na s. 140).

²⁴ O Kateřině ze Šternberka více i s odkazy na prameny POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 82. Kateřina jako vdova po Mikuláši Konyovi z Rabštejna (*Katherina Relicta quondam nobilis domini Nicolai dicti Konye de Rabenstein Bani Maritimi de Vngaria*) viz ZDO III., s. 93, č. 5–7.

²⁵ MV I. s. 757, č. 1469–1470; CDM VIII., s. 119–120, č. 158; RBM V., s. 611, č. 1294.

²⁶ Ke kněžskému svěcení DOLEŽALOVÁ, E.: *Teorie a praxe*, 1999, s. 172; DOLEŽALOVÁ, E.: *Svěcenci*, 2010, s. 31–34.

²⁷ *Gesta archiepiscoporum Magdeburgensium*, 1883, s. 444–445. Moderní překlad kroniky do němčiny viz *Magdeburger Bischofschronik*, 2006, s. 213.

Pokusme se kronikářské údaje o Albertově věku porovnat s listinými prameny. Víme, že Albert se stal děkanem olomoucké kapituly, kanovníkem pražské svatovítské kapituly a papežským kaplanem v roce 1352; pokud mu mělo být v té době 19 let, musel se narodit v roce 1333. Zvěřinským biskupem byl Albert jmenován v roce 1356, podle kroniky měl mít tehdy 25 let, což by znamenalo jeho narození v roce 1331. Biskupem v Litomyšli se Albert stal v roce 1364, podle kroniky ve 33 letech, což by opět ukazovalo na datum jeho narození v roce 1331. Arcibiskupem v Magdeburgu byl Albert ustaven v roce 1368, dle kroniky ve věku 37 let, což nám dává rok narození 1331. Tři kronikářské údaje nám udávají Albertovo narození v roce 1331, jeden pak v roce 1333. Zdá se, že se v prvním případě kronikář zmylil, Albert se nestal děkanem olomoucké kapituly v 19 letech, ale ve věku 21 let. Aniž bychom měli jistotu, je velmi pravděpodobné, že se Albert narodil v roce 1331.²⁸

Kde se Albert narodil? Jeho otec Štěpán získal v roce 1329 šternberské panství na Moravě. Nelze vyloučit, že se Albert narodil právě na šternberském hradě. Vzhledem k tomu, že Štěpán měl i spoustu jiných významných majetků (např. panství Bechyně v Čechách), je možné, že Albertovým rodištěm mohl být i některý jiný Štěpánův hrad. Stav pramenů nám neumožňuje jistěji stanovit Albertovo rodiště. Albertova jasně projevovaná velká náklonnost ke Šternberku ležícímu na Moravě by mohla přesto toto sídlo mírně favorizovat.²⁹

Z letmé poznámky v jednom z dopisů v kopiáři korespondence olomouckého biskupa Jana IX. ze Středy se dozvídáme, že byl Albert ze Šternberka pokřtěn v olomoucké biskupské katedrále.³⁰

Jakého nabyl Albert vzdělání? Pro odpověď na tuto otázku nám chybí jakékoliv věrohodné zdroje. Někteří regionální badatelé ovšem

²⁸ Se zmíněnými závěry souzní i část dosavadní literatury o Albertovi. Podle D. Řezaniny se Albert narodil mezi lety 1331–1333 s tím, že nejpravděpodobnější je rok 1331 (ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. I D). Záměnu 19 let za 21 autor vysvětluje tím, že patrně došlo k omylu při opisování údaje (písař mohl omylem zapsat XIX místo XXI). Podle L. Schmuğgeho a S. Pätzolda se Albert narodil kolem roku 1333 (SCHMUGGE, L.: *Albert von Sternberg*, 1978, s. 43; PÄTZOLD, S.: *Erzbischof Albert*, 2002, s. 11). Naopak dle prací SAKAŘ, J.: *Albert ze Šternberka*, 1902, s. 5 a KOUDELA, M.: *Šternberský historický kalendář*, 1989, č. 2, s. 13 se měl Albert narodit kolem roku 1320; dle díla BUBEN, M. M.: *Encyklopedie českých a moravských sidebních biskupů*, 2000, s. 326 se měl Albert narodit pravděpodobně v roce 1322.

²⁹ L. Schmuğge a S. Pätzold bez uvedení jakýchkoliv důkazů píší, že se Albert narodil na rodovém hradě Šternberku na Moravě (SCHMUGGE, L.: *Albert von Sternberg*, 1978, s. 44; PÄTZOLD, S.: *Erzbischof Albert*, 2002, s. 11).

³⁰ *Briefe Johans von Neumarkt*, 1937, s. 325, č. 243.

2. Současná podoba šternberského hradu.

v otázce Albertova vzdělání měli jasno. Podle autora německy psaných dějin Šternberka z roku 1934 W. Stiefa studoval Albert ze Šternberka na univerzitách v Paříži a Bologni, kde získal doktorský titul v oblasti filozofie, teologie a práva.³¹ Informaci od W. Stiefa pak následně přebírali i další autoři, aniž si ověřili její věrohodnost.³² Nejstarší dohledatelný údaj

³¹ STIEF, W.: *Geschichte der Stadt*, 1934, s. 64. W. Stief u zmíněného údaje o Albertových studiích v Paříži a Bologni odkazuje na článek v časopise *Moravia Geschichte der uralten Stadt*, 1815, který však vůbec žádné údaje o Albertových studiích neobsahuje. Ve své starší práci STIEF, W.: *Geschichte der Stadt*, 1894, s. 5–7 v pasážích věnovaných Albertovi o jeho studiích nepíše.

³² Albertovo studium na univerzitách v Bologni a Paříži berou jako fakt následující díla: ZEMEK, M.: *Posloupnost kanovníků*, 1950, s. 110; ZELENKA, A.: *Die Wappen*, 1979, s. 89; KOUDELA, M.: *Šternberský historický kalendář*, 1989, č. 2, s. 13; BUBEN, M. M.: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, 2000, s. 326. Podle práce PRUCEK, J.: *Albert ze Šternberka*, 1973, s. 22 je nejpravděpodobnější, že Albert studoval v Bologni a v Paříži. ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. 1 C nepovažuje Albertovo studium v Bologni a Paříži za prokázané. J. Fiala uvádí, že Albert údajně studoval na univerzitách v Bologni a v Paříži (FIALA, J.: *Albert ze Šternberka*, 2001, s. 7).

3. Nejstarší dochovaný pozůstatek původního šternberského hradu, věž.

o Albertových studiích v Bologni a v Paříži nacházíme v díle z roku 1688 *Sacri pulveres* (Svatý prach) G. Crugeria, který ovšem uvádí něco poněkud jiného než jak to interpretoval W. Stief. Podle Crugeria studoval Albert na univerzitách v Bologni a v Paříži téměř deset let filozofii, církevní právo (svaté kánony) a teologii.³³ Pokud bychom vzali Crugeriovy informace doslovně, musel by Albert začít studovat na univerzitě nejpozději v roce 1342, tedy ve svých jedenácti letech. Celá Crugeriova konstrukce nepůsobí věrohodně. Odkud Crugerius tyto informace získal či zda si je vymyslel, nevíme. I když nelze vyloučit, že Albert studoval v cizině, jeho pobyt není doložen na žádné univerzitě, a to ani v Paříži a Bologni. Náznaky, že by měl za sebou univerzitní studia, dochované prameny neposkytují. Doložit můžeme pouze to, že Albert již jako zvěřínský biskup bydlel v Rostocku

³³ CRUGERIUS, G.: *Primi menses Januarius*, 1688, s. 58–59 (dílo patří do dvanáctisvazkové řady *Sacri pulveres*).

u Lamberta Cropelina, který v Bologni studoval církevní právo, což však nic nedokazuje.³⁴ Albert ovládal latinu, němčinu (ne však saský dialekt, resp. Mittelniederdeutsch), měl zálibu v rukopisech, což ale nijak nepotvrzuje jeho univerzitní studia. Pokud by Albert absolvoval univerzitní studia, nějaký odraz by to v pramenech (např. v korespondenci s biskupem Janem IX. ze Středy) našlo. Podle E. Richtrové dosáhl Albert vyššího vzdělání (ne univerzitního typu), jakého se mohlo dostat příslušníku významného šlechtického rodu určenému pro církevní kariéru. Autorka uvažuje, že se tak mohlo stát ve škole při některé církevní instituci, snad v katedrální škole u sv. Víta v Praze.³⁵ Pro takové tvrzení nám ale opět chybí prameny. Obdobně totiž můžeme uvažovat, že navštěvoval katedrální školu v Olomouci.

K počátkům Albertovy životní dráhy se váže ještě jedna velmi kontroverzní informace. Podle práce historika G. Dobnera *Monumenta historica Boemiae* (konkrétně čtvrtého svazku z roku 1779) byl Albert ze Šternberka ženat a na církevní dráhu se dal až po smrti své manželky (*prius matrimonio junctum fuisse, pluresque filios et filias procreasse, ac nonnisi post mortem uxoris suae ad vota sacerdotii transisse*).³⁶ Dobnerův údaj nemůžeme podpořit žádným důkazem, působí velmi nevěrohodně. Pokud se měl Albert vzdělávat a budovat si pozici v církevních kruzích, těžko by se v dané době ženil. Je téměř jisté, že Albert nikdy žádnou manželku neměl.³⁷

Shrňme si naše závěry ohledně počátků Albertova života. Narodil se patrně v roce 1331 na neznámém místě (možná ve Šternberku), vzdělání získal patrně na nějaké katedrální či kapitulní škole (snad v Praze, případně v Olomouci). Jeho pobyt na univerzitách v Paříži a Boloni se nepodařilo věrohodně prokázat, patrně se jedná o omyl. Informace o tom, že vstoupil do církevních služeb až po smrti manželky, se nezakládá na pravdě.

Přesuňme naši pozornost zpět do dubna 1352, kdy se poprvé objevuje Albertovo jméno v písemných pramenech. Kardinál Quido z Boulogne 23. dubna 1352 podal v Avignonu supliku, ve které žádal papeže o udělení úřadu olomouckého kapitulního děkana Albertovi ze Šternberka. Téhož dne, 23. dubna 1352, papež Kliment VI. jmenoval Alberta ze Šternberka

³⁴ MUB XXV.a, s. 480, č. 14557.

³⁵ RICHTROVÁ, E.: *Albert ze Šternberka*, 2005, s. 14.

³⁶ *Monumenta historica*, 4, 1779, s. 370.

³⁷ Dobnerův údaj o Albertově manželství označuje za spekulaci např. VEČEŘE, V.: *Litomyšl*, 2014, s. 34.

děkanem olomoucké kapituly. Stejně jako v případě jiných (budoucích) Albertových církevních obročí, nebyla jeho nominace patrně přijata na místě působení s velkým nadšením. Olomoucká kapitula měla jiné představy o obsazení místa kapitulního děkana. Po smrti děkana Konráda Wajfona z Brna (*Conradus Wayffonis de Brunna*) zvolila kapitula jeho nástupcem olomouckého kanovníka Ctibora z Hirštejna, který ale velice brzy po svém zvolení zemřel. Následně kapitula zvolila do svého čela jiného olomouckého kanovníka, Vítka ze Ždánic, jeho volbu ale papežská kurie anulovala, aby umožnila jmenování Alberta ze Šternberka. Quido to zdůvodňuje tím, že již dříve obdržel Albert ze Šternberka papežskou rezervaci na místo děkana olomoucké kapituly.³⁸

Kromě toho získal Albert v neznámé době od papeže příslib na úřad kanovníka pražské svatovítské kapituly, ovšem až od okamžiku, kdy bude tato prebenda uvolněna.³⁹ Na základě Albertovy žádosti opravdu papež Kliment VI. 6. července 1352 Albertovi udělil pražskou kanovnickou prebendu uvolněnou smrtí Mikuláše Mělnického (*Nicolaus dictus Melnikeri*).⁴⁰

Albert byl někdy během první poloviny roku 1352 jmenován čestným kaplanem papeže Klimenta VI. V žádosti papeži o udělení pražského kanonikátu 6. července 1352 je tak Albert alespoň označován (*devotus orator et capellanus vester, Albertus de Sternberch, natus nobilis viri Stephani, domini de Sternberch, baronis regni Bohemiae et Moraviae*).⁴¹

Podle J. Spěváčka Albertovi k vzestupu v rámci církevní hierarchie pomohla skutečnost, že byl chráněncem francouzského kardinála a důvěrníka Karla IV. Quida z Boulogne. Právě na jeho přímluvu, jak jsme si

³⁸ Listiny k tomu CDM VIII., s. 119–120, č. 158; MV I., s. 757, č. 1469–1470. Stručný regist RBM V., s. 611, č. 1293–1294. Je zajímavé, že suplika Quida z Boulogne ve prospěch Alberta ze Šternberka o udělení olomouckého děkanství je vydána Quidem ještě jednou, a to 2. května 1352 (MV I., s. 760, č. 1477; RBM V., s. 615, č. 1303), snad se vyskytly v dané věci nějaké komplikace. K osobám Konráda Wajfona z Brna, Ctibora z Hirštejna a Vítka ze Ždánic ZEMEK, M.: *Pořad děkanů*, 1938, č. 169, 204 a 229 (práce není stránkována).

³⁹ CDM VIII., s. 119–120, č. 158; MV I., s. 757, č. 1469–1470; s. 760, č. 1477. K tomu z literatury PODLAHA, A.: *Series praepositorum*, 1912, s. 34.

⁴⁰ MV I., s. 770, č. 1498; s. 771, č. 1499; RBM V., s. 634, č. 1340–1341.

⁴¹ Toto označení je poprvé v pramenech doloženo právě na Albertově žádosti papeži z 6. července 1352 (MV I., s. 770, č. 1498). Podle prací SCHMUGGE, L.: *Albert von Sternberg*, 1978, s. 44; ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. I D; PÄTZOLD, S.: *Erzbischof Albert*, 2002, s. 11 byl Albert ze Šternberka jmenován čestným kaplanem papeže Klimenta VI. 2. dubna 1352, autoři ovšem neuvádějí pramen, z kterého tuto informaci získali.

ukázali, papež Kliment VI. udělil Albertovi olomoucké obročí.⁴² Nemůžeme se ubránit dojmu, že kardinál Guido tyto kroky činil na přání Karla IV. Nemáme pro to žádný důkaz, ale jeví se to více než pravděpodobné. Karel si touto cestou připravoval spolehlivého a oddaného služebníka na další, složitější a těžší úkoly a funkce. Podle všeho se jednalo o Karlovu promyšlenou strategii přípravy schopných „věrných kádrů“.

Zatímco z úřadu pražského kanovníka neznáme žádnou listinu spojenou se jménem Alberta ze Šternberka (nemusela se dochovat), v Olomouci se patrně Albert opravdu dlouhodobě zdržoval, o čemž svědčí několik dokumentů. Albert v těchto dokumentech hájí hlavně hospodářské zájmy olomoucké kapituly. Listinou vydanou 1. dubna 1353 v Olomouci potvrzují kapitulní děkan Albert (ze Šternberka), kapitulní probošt Jan a celá kapitula, že olomoucká kapitula disponuje ročním úrokem z mýta.⁴³ Dne 12. ledna 1355 listinou vydanou v Olomouci prodal Mikuláš Dítě z Ohrozimi kapitulnímu děkanovi Albertovi (ze Šternberka) a celé kapitule za 160 hřiven grošů sedm a půl lánu a dvě usedlosti v Ohrozimi.⁴⁴

Když 13. ledna 1356 rozhodl olomoucký biskup Jan VIII. Očka z Vlašimi spor o patronátní právo ve vsi Bílovice, dělo se tak po dohodě a se souhlasem děkana olomoucké kapituly Alberta (ze Šternberka), probošta Jana a celé olomoucké kapituly.⁴⁵

Počátkem roku 1356 se rozhořel spor mezi některými duchovními olomoucké diecéze. Více se o něm dozvídáme z notářského instrumentu vydaného 15. ledna 1356. Dva vikáři olomouckého biskupa Jana VIII. Očka z Vlašimi si stěžovali na olomouckou kapitulu, že nedostávají celkový společný pravidelný příjem ve výši příjmu jednoho kanovníka, jak se dělo v minulosti běžně. Na druhé straně sporu stáli zástupci kapituly, jmenovitě uvedený děkan Albert ze Šternberka a probošt Jan z Tasova a ostatní členové kapituly (*Albertus de Sternberg decanus, Johannes de Thassaw prepositus ceteque canonici et capitulum dicte ecclesie Olomucensis*), kteří jejich nárok odmítali. Byli vybráni rozhodčí zmíněného sporu – kroměřížský děkan Jindřich a olomoucký a pražský kanovník Sezema. Obě sporné strany slíbily, že se podřídí nálezu vybraných rozhodčích.⁴⁶

⁴² VOŠAHLÍKOVÁ, P. a kol.: *Biografický slovník*, 1, 2004, s. 52–53 (autorem hesla J. Spěváček). Ke Guidovi z Boulogne a jeho intervenci ve prospěch Alberta ze Šternberka RICHTROVÁ, E.: *Albert ze Šternberka*, 2005, s. 18.

⁴³ CDM VIII., s. 162, č. 204; RBM V., s. 688, č. 1484.

⁴⁴ CDM VIII., s. 238–239, č. 295; CDM IX., s. 393–394, č. 30; RBM V., s. 872, č. 1988.

⁴⁵ CDM IX., s. 3, č. 2; RBM VI., s. 134–135, č. 262.

⁴⁶ CDM XV., s. 56–56, č. 71; RBM VI., s. 135, č. 263.

Děkan Jindřich a kanovník Sezema vynesli verdikt v Olomouci 5. května 1356. Rozhodčí potvrdili vikářům pravidelný roční příjem ve výši příjmu jednoho kanovníka, ale zároveň stanovili, že přidělování těchto peněz budou provádět osoby pověřené olomouckou kapitulou. Nešlo tedy o úplné vítězství vikářů, ale spíše o složitě sjednaný kompromis.⁴⁷

Vikáři asi úplně nevěřili, že bude kapitula rozhodnutí rozhodců respektovat, proto 24. července 1356 požádali děkana Alberta (ze Šternberka), probošta Jana a celou olomouckou kapitolu, aby tuto skutečnost potvrdili do 14 dní vlastní listinou opatřenou velkou pečeti olomoucké kapituly. Děkan Albert (ze Šternberka) jim jménem kapituly vydání takové listiny slíbil.⁴⁸ Zda svůj závazek splnil, nevíme, protože žádná taková písemnost se nedochovala.

Jedná se o poslední doklad Albertova působení v roli děkana olomoucké kapituly. Někdy na podzim olomouckou diecézi opustil, neboť byl 19. října 1356 jmenován papežem Inocencem VI. biskupem v meklenburském Zvěříně (Schwerin).⁴⁹ Albert v tuto chvíli nekumuloval církevní pozice, protože máme doklad o tom, že po jeho rezignaci na post děkana olomoucké kapituly byl papežem Inocencem VI. jmenován 3. listopadu 1356 novým děkanem olomoucké kapituly Půta z Potštejna.⁵⁰ Stejně tak Albert rezignoval na post pražského kanovníka a prebendáře, na jeho místo byl papežem jmenován 6. listopadu 1356 Pavel řečený Hake.⁵¹ Uzavřela se tak jedna kapitola Albertova života. Jeho vzestup v rámci církevní hierarchie ovšem plynule pokračoval.

⁴⁷ CDM XV., s. 59–60, č. 72; RBM VI., s. 179–180, č. 336. K tomu z literatury ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. I F; VEČEŘE, V.: *Litomyšl*, 2014, s. 34–35.

⁴⁸ CDM XV., s. 60–61, č. 73; RBM XV., s. 60–61, č. 73.

⁴⁹ SAKAŘ, J.: *Albert ze Šternberka*, 1902, s. 6; ŘEZANINA, D.: *Karlův diplomat*, 1980, s. I F.

⁵⁰ MV II., s. 211–212, č. 526. K osobě Půty z Potštejna více ZEMEK, M.: *Pořad děkanů*, 1938, č. 266 (práce není stránkována).

⁵¹ MV II., s. 212, č. 527. K osobě Pavla řečeného Hake více PODLAHA, A.: *Series praepositorum*, 1912, s. 38; ERŠIL, J.: *Správní a finanční vztahy*, 1959, s. 87.

Zvěřínským biskupem (1356–1364)

TOMÁŠ SOMER

O počátcích církevní kariéry Alberta ze Šternberka toho víme poměrně málo, jak již bylo konstatováno v předchozí kapitole.⁵² Co však můžeme tvrdit s jistotou je, že začala velmi brzy a hned na hierarchicky vysokém postu děkana olomoucké kapituly. Albertovi mohlo být v té době pouze kolem 21 let a tuto funkci musel získat prakticky ihned po svém kněžském svěcení (pokud jej vůbec v té době měl, což však lze předpokládat). Svěcení běžně mohli muži získat nejdříve ve svých 24 letech, byť praxe se v tomto směru mohla trochu lišit.⁵³ I vzhledem ke způsobu, jakým Albert tento post získal (papežskou provizí) je evidentní, že za strmou kariéru vděčil vlivným přímluvcům. Jistě mezi ně patřil i jeho otec Štěpán, významný dvořan Karla IV.⁵⁴

Rychlý postup v církevní hierarchii Albert dovršil v roce 1356, kdy mu bylo pouze kolem 25 let.⁵⁵ Nestal se však biskupem v žádné z českých a moravských diecézí, nýbrž ve vzdáleném Zvěříně (Schwerin). I na tuto pozici, pokud budeme věřit anonymnímu autoru *Gest* (Vita I), dosáhl po přímluvě Karla IV. papežskou provizí, a tedy ještě za života svého otce Štěpána.⁵⁶ Jak vypadala diecéze, kterou měl Albert převzít? Zvěřínské biskupství spadalo do brémské provincie a vzniklo v roce 1160 přesunutím z nedalekého Meklenburku (to vzniklo v roce 1062). Větší část jeho území se nacházela v meklenburském vévodství a jen malý zbytek ve vévodství pomoranském. Přestože se jedná o biskupství přímořské (na pobřeží Baltského moře), samotný Zvěřín leží ve vnitrozemí, na břehu velkého jezera. Zvěřínský biskup vládl také menší části svého biskupství

⁵² Kapitola vychází z článku SOMER, T.: *Zvěřínský episkopát*, 2020, s. 51–75.

⁵³ DOLEŽALOVÁ, E.: *Teorie a praxe*, 1999, s. 172; DOLEŽALOVÁ, E.: *Svěcenci*, 2010, s. 31–34.

⁵⁴ POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 71–80.

⁵⁵ EUBEL, K.: *Hierarchia catholica*, 1913, s. 539.

⁵⁶ *Gesta archiepiscoporum Magdeburgensium*, 1883, s. 444–445.

jako světský panovník, konkrétně se jednalo o drobnou enklávu severně od samotného Zvěřína a zejména o oblast s centrem v Bützow, ve které se nacházelo i město Warin a klášter Rühn.⁵⁷

Stav diecéze v době Albertova nástupu nebyl ideální. Příjmy biskupství lze při nástupu Alberta vyčíslit na 2000 zlatých ročně.⁵⁸ Pokud trochu předběhneme, situace se v tomto směru za osm let Albertova episkopátu spíše zhoršila. Šternberkův nástupce, Rudolf Anhaltský, totiž na poplatcích kurii za nástup do diecéze (*servitium commune* a patrně též *servitia minuta*) zaplatil 400 zlatých, což by znamenalo její maximální roční příjem ve výši 1200 zlatých.⁵⁹ Viděno z této perspektivy, zvěřínské biskupství patřilo k poměrně chudým, což si ukážeme na základě následujícího příkladu. V roce 1364 proběhla po smrti Arnošta z Pardubic rozsáhlá rošáda v obsazení všech českých a moravských diecézí pomocí papežských provizí, tudíž bylo nutné ze všech zaplatit *servitia communia* (tedy třetinu ročního výnosu diecéze). Podle výše těchto odvodů lze odhadnout příjmy pražské arcidiecéze a olomoucké a litomyšlské diecéze na 8400, 10 500 a 2400 zlatých ročně.⁶⁰ Neutěšený finanční stav zvěřínské diecéze však měl kořeny již v první třetině 14. století, od kdy se biskupství začalo propadat do hlubokých dluhů.⁶¹

Dluhy však nepředstavovaly jediný problém, se kterým se musel Albert na svém nástupu potýkat. Důležité bylo nastolit dobré vztahy s kapitulou, což se však ukázalo jako nesmírně komplikované. Za dob Albertových čítala zvěřínská kapitula celkem 33 kanovnických prebend, z nichž devět tvořily tzv. menší prebendy. Skladba kapituly se pochopitelně proměňovala, a to i z hlediska společenského původu kanovníků. Například ještě ve 13. století tvořili většinu kapituly zástupci šlechty, ale v době Alberta jich již zhruba polovina pocházela z nešlechtického (většinou městského) prostředí, navíc stále častěji byly kanovnické prebendy obsazovány kuriálními provizemi.⁶² Přesto si v diecézi udržel až nezdravě silné postavení rod z Bülowa. Jen ve 14. století bychom našli devět různých příslušníků tohoto rodu ve zvěřínské kapitule a čtyři dokonce

⁵⁷ Základní informace a mapa biskupství GATZ, E. (ed.): *Atlas zur Kirche*, 2009, s. 130.

⁵⁸ SCHMUGGE, L.: *Albert von Sternberg*, 1978, s. 45.

⁵⁹ MV III., s. 360–362, č. 596–597.

⁶⁰ MV III., s. 254–255, č. 426. Praxe placení těchto poplatků se vyvinula od konce 13. století a ustálena byla ve 14. století. *Servitia communia* tvořila ve 14. století třetinu ročního příjmu obsazených beneficií. LUNT, W. E.: *Papal Revenues*, s. 81–91.

⁶¹ KALUZA-BAUMRUKER, M.: *Das Schweriner Domkapitel*, 1987, s. 8.

⁶² Tamtéž, s. 33–34, 43, 109.

jako zvěřinské biskupy.⁶³ Členové tohoto rodu (nejen z řad duchovních) postupně získali v průběhu první poloviny 14. století různé biskupské majetky (např. formou zástav), což se nakonec ukázalo jako problém. Kapitula pochopitelně měla právo volby biskupa. Po smrti Jindřicha I. z Bülowa (1347) si zvolila Willekina Pape, ten však ještě před svým vysvěcením zemřel u papežské kurie v Avignonu. Díky tomu papež získal možnost vybrat nového zvěřinského biskupa. Jednalo se o nepříliš starou praxi ukotvenou v roce 1265 konstitucí *Licet ecclesiarum*, kdy si kurie obovovala kolaci nad beneficii, jejichž držitel zemřel při papežské kurii.⁶⁴ Papež nakonec ustanovil novým biskupem polského klerika (a v té době kurií dosazeného poznaňského biskupa) Ondřeje z Wiślice (*Andreas von Wislica*). Ve své nové diecézi se však Ondřej dostal do ostrých sporů s rodem z Bülowa o zabrané biskupské majetky a značnou část svého episkopátu strávil u papežské kurie, kde se snažil o navrácení těchto statků. Zde také někdy před 11. srpnem 1356 zemřel.⁶⁵

Smrt Ondřeje při kurii opět umožnila papeži dosadit na biskupský stolec svého kandidáta. Inocenc VI. tentokrát postupoval v souladu se zájmy Karla IV., který na tento post navrhl mladého děkana olomoucké kapituly Alberta ze Šternberka. K jeho oficiálnímu jmenování došlo 19. října 1356.⁶⁶ Císař tímto krokem zabil hned dvě mouchy jednou ranou. Jednak uspíšil kariéru svého oblíbence, ale také – a to patrně sehrálo významnější úlohu – získal v kritickém severoněmeckém prostoru další mocenskou oporu. Na tomto místě pochopitelně není možné detailně sledovat Karlovu zahraniční politiku, nicméně alespoň některé její aspekty je potřeba zmínit.⁶⁷ Oblast severního Německa začala hrát v plánech Karla IV. stále významnější úlohu, což ukázala i volba jeho poslední manželky Alžběty Pomořanské roku 1363. Karlova politika byla nakonec korunována ziskem Braniborska o deset let později.⁶⁸ Významnou úlohu v císařových plánech sehrál Albrecht II. Meklenbursko-Zvěřinský. Albrecht se stal ve velmi mladém věku v roce 1329 meklenburským knížetem, v červenci 1348 jej

⁶³ Tamtéž, s. 106–107.

⁶⁴ K papežským provizím obecně FRENZ, T.: *Das Papsttum*, 2010, s. 179–180.

⁶⁵ MUB XIV., s. 79, č. 8253. Na konci září 1356 byl kapitulou určeným administrátorem diecéze děkan zvěřinské kapituly Konrád. MUB XXV.a, s. 407–408, č. 14427.

⁶⁶ EUBEL, C.: *Hierarchia catholica*, 1913, s. 539. Ze stejného zdroje též MUB XXV.a, s. 408, č. 14428.

⁶⁷ Podrobně ke Karlově politice v prostoru Baltského moře STOOB, H.: *Kaiser Karl IV.*, 1970, s. 163–214.

⁶⁸ Z bohaté literatury výběrově SEIBT, F. *Karel IV.*, 1999, s. 280–281; SPĚVÁČEK, J.: *Karel IV.*, 1980, s. 210, 436.

Karel IV. povýšil na vévodu. V době Albertova zvěřinského episkopátu se událo v této oblasti poměrně dost zásadních událostí. Od roku 1357 vedl vévoda Albrecht II. zápas o získání uvolněného zvěřinského hrabství, což se mu na konci následujícího roku skutečně podařilo. Počátkem šedesátých let dojednal rozsáhlý landfrýd, ke kterému se ještě vrátíme. A konečně, v roce 1363 se stal jeho druhorozený syn Albrecht III. švédským králem.⁶⁹ Albrecht II. aktivně podporoval Karla i na sklonku jeho vlády. Účastnil se například obou válečných výprav proti Otovi Braniborskému v letech 1371 a 1373, kdy se mimochodem v obou případech mohl opět setkat s Albertem ze Šternberka.⁷⁰ Prosazení mladého šlechtice z Moravy na uvolněné zvěřinské biskupství je tedy třeba vnímat jako jeden z nástrojů Karlovy aktivní zahraniční politiky, nikoliv jen jako projev náklonnosti k mladému Šternberkovi. Tento krok zároveň zcela zapadá do Karlovy politiky, kdy se mu v první dekádě jeho vlády podařilo nebyvale úspěšně obsazovat německá prelátská křesla svými věrnými spolupracovníky.⁷¹

Již na tomto místě je potřeba zdůraznit některá specifika Albertova zvěřinského episkopátu. Jeho dosazení nebylo výsledkem dlouhodobého plánování, nýbrž spíše využitím příležitosti, která se smrtí biskupa Ondřeje nabídla. Jak již bylo zdůrazněno výše, Karel IV. dlouhodobě úspěšně a systematicky obsazoval uvolněné pozice vyšších prelátů v říši svými důvěrníky a Albert byl jako vhodný kandidát v daný okamžik zrovna k dispozici. Toto však nebyla jediná motivace. Albert se získáním biskupského úřadu vyšvihl ještě výše v církevní hierarchii. Jak ještě uvidíme, minimálně od roku 1358 se daleko častěji než ve své diecézi vyskytoval v blízkosti císaře jako jeho důvěrník a rádce (Albertovu dvorskou kariéru podrobněji probereme v příslušné kapitole). Biskupskou hodnost však získalo více Karlových důvěrníků, jako *pars pro toto* uvedme alespoň Dětricha z Portic, který, taktéž papežskou provizí, získal mindenské biskupství, ve kterém se prakticky nezdržoval.⁷² Kromě mocenských zájmů evidentně šlo i o zvýšení prestiže a snad i příjmů Alberta ze Šternberka, tedy nepřímou i o zvýšení lesku císařského dvora. Zvěřinská diecéze však pro Alberta nepředstavovala sinekuru (tedy úřad, který by reálně nevykonával, ale přesto čerpal příjmy z něho plynoucí). Byť Albert ve své diecézi většinou nerezidoval, spravoval ji na dálku pomocí generálních vikářů a k dispozici měl i svého stálého agenta u papežské kurie v Avignonu

⁶⁹ FROMM, L.: *Albrecht II.*, 1875, s. 271–273.

⁷⁰ SPĚVÁČEK, J.: *Karel IV.*, 1980, s. 436. K událostem roku 1371 viz další kapitoly.

⁷¹ SEIBT, F.: *Karel IV.*, 1999, s. 317.

⁷² NOVÁČEK, V. J.: *Dětrich z Portic*, 1890, s. 463–486.

4. Chór kostela bývalého kláštera dominikánů ve Wismaru.

5. Kostel sv. Jakuba v Rostocku kolem roku 1920. Kostel byl zcela zničen v průběhu druhé světové války.

(Jana z Vukova), který za něj vyřizoval mnoho záležitostí týkajících se diecéze. Důvod k jeho absenci však představovaly i neurovnané vnitřní poměry v diecézi, ve které mu šlo občas bez nadsázky o život.

Dokazuje to i jeho první návštěva nového působiště, kam přijel někdy krátce před 12. červnem 1357. Jeho kroky však nesměřovaly do samotného Zvěřína (jistě z bezpečnostních důvodů), nýbrž do přímořského Rostocku, kde v tento den vydal listinu, ve které pod hrozbou exkomunikace nařídil kolegiátní kapitule v Bützowě, aby na svém území netoleovala žádné výběrce almužen.⁷³ Běžná agenda biskupství však musela ustoupit do pozadí výrazně palčivějšímu problému, sporu s příslušníky rodu z Bülowa. První dějství tohoto zápasu, jak ještě bude rozebráno, se odehrálo již za Albertova předchůdce, biskupa Ondřeje. Ten však záležitost zabraných biskupských majetků nebyl schopen vyřešit, a tak

⁷³ MUB XIV., s. 147, č. 8347.

tento problém přešel na Alberta ze Šternberka. Albert začal svou ofenzivu veřejně za přítomnosti mnoha významných svědků, avšak příznačně nikoliv ve své diecézi, nýbrž ve Wismaru, který se sice nachází blízko Rostocku (asi 50 km), ale již v ratzeburském biskupství. Toto setkání svolané Albertem se uskutečnilo ve středu 21. června 1357 večer v refektáři konventu dominikánů.⁷⁴

Průběh setkání poměrně detailně zachycuje avizovaný notářský instrument a můžeme jej díky tomu alespoň částečně rekonstruovat. Klášter dominikánů se nacházel v jihovýchodní části města v těsné blízkosti hradeb a jeho budovy částečně stojí dodnes (včetně cihlového tzv. Černého kostela), byt slouží jako prostory školy. Albert ze Šternberka dorazil s početným doprovodem, v první řadě se samotným meklenburským vévodou Albrechtem II. Biskupa dále doprovázel i olomoucký kanovník Václav řečený Moravec, jeho blízký důvěrník a budoucí kaplan. Na pomyslné Albertově straně stál Jan z Aken (*Johannes de Aquis*), který zde vystupoval v roli papežského zmocněnce (jako subexekutor). Zvěřinské biskupství zastupovali někteří členové kapituly, konkrétně Hermann Holt, děkan Konrád Campsor (zvaný Wechsler)⁷⁵ či kantor Gerhard Raven,⁷⁶ z řad diecézního kléru pocházel mistr Johann z Wunstorfu. Nemusíme pochybovat, že zmiňovaní duchovní taktéž stáli na Albertově straně. Vždyť až na kantora Gerharda všichni bez výjimky buď již zastávali, či v budoucnu obdrží funkci generálních vikářů (tedy zástupců nepřítomného biskupa, jejich seznam se nachází na konci kapitoly), a to včetně Jana z Aken. Opačnou stranu sporu reprezentovali tři příslušníci rodu z Bülowa – klerik Vicko, rytíř (*miles*) Tanquard⁷⁷ a panoš (*armiger*) Jindřich. Význam setkání podtrhávali jeho další svěští účastníci, konšelé z významných hanzovních měst Lübecku a Rostocku. Nechyběli ani dva veřejní notáři, zvěřinský Jan Rumescotel a pražský Václav Mikulášův z Prahy.⁷⁸

Předmětem celého shromáždění bylo veřejně seznámit členy rodu z Bülowa s papežskými výroky v záležitosti sporných majetků biskupství.

⁷⁴ MUB XIV., s. 147–150, č. 8348; RBM VI., s. 330–331, č. 589.

⁷⁵ Biografický medailonek o něm podává KALUZA-BAUMRUKER, M.: *Das Schweriner Domkapitel*, 1987, s. 207–208.

⁷⁶ Tamtéž, s. 259–260.

⁷⁷ V pramenech vesměs ve formě „Danquard“.

⁷⁸ Dochovaný dokument sepsal zvěřinský veřejný notář Jan Rumescotel, přítomný byl též pražský veřejný notář, klerik Václav, syn zesnulého Mikuláše z Prahy. Tento notář není znám z jiných dokumentů, neregistruje jej NUHLIČEK, J.: *Veřejní notáři*, 2011.

Albert držel ve svých rukou tři originální papežské listiny zpečetěné olovenými bulami, které papežská rozhodnutí stvrzovaly. Biskup tyto dokumenty předal Janovi z Aken, aby je veřejně před svědky přečetl, a při té příležitosti byl pořizován notářský záznam. Jan nabídl přítomným členům rodu z Bülowa kopie těchto dokumentů a na vyzvání biskupa začal číst první z nich. Na to se však ozvali Vicko a Tanquard z Bülowa, kteří dali jasně najevo, že tato rozhodnutí neakceptují. Jelikož ani jeden z nich není v závěrečném seznamu svědků (na rozdíl od jejich příbuzného Jindřicha), je pravděpodobné, že z refektáře demonstrativně odešli. Po této dramatické vsuvce pokračoval Jan z Aken ve čtení zmiňovaných papežských dokumentů, které vznikly ještě za časů biskupa Ondřeje – první vydal papež Kliment VI. (+1352), zbylé dva pocházejí již z kanceláře Inocence VI., stejně jako ustanovení vykonavatelů (exekutorů) těchto nařízení z prosince 1355.⁷⁹

Tato konfrontace se stala začátkem dlouhého sporu, který do značné míry determinoval Albertův episkopát. Albert vlastně ani nemohl postupovat jinak, protože rozsah zabavených majetků byl opravdu velký. Jednalo se o hrady Bützow, Warin, Bisdorf, Echof a Gultzow, dále o úřad výběrčího desátků v Rostocku, různé blíže nespécifikované rybníky, mlýny, desátky a příjmy z vybraných soudních pokut.⁸⁰ Nešlo přitom o žádné marginální majetky, vždyť Bützow a Warin (a celá oblast mezi nimi) tvořily hlavní část přímé biskupské domény a zároveň se jednalo o důležité biskupské rezidence. Vzhledem k tomu, že Albert v té době neměl kontrolu ani nad samotným Zvěřínem (kolem něhož se rozkládala menší z biskupských domén), lze jeho postavení v diecézi charakterizovat jako velmi překerní. Seznam zabraných majetků uvádí dokument z 10. července 1357, který byl sepsán zhruba tři týdny po výše popsané schůzce ve Wismaru. Mezi uzurpátory jsou zde jmenováni zejména Jindřich (archidiákon tribseeský), Vicko (zvěřínský kustod a kanovník), rytíř Reymer (ten přímo sídlil na zabraném hradu Warin), Tanquard a zesnulý panoš Jindřich z Bülowa, kterým hrozily v případě neuposlechnutí papežských mandátů církevní tresty (interdikty, exkomunikace) i možnost zásahu světské moci.⁸¹ Poslední jméno stojí za pozornost. Panoš Jindřich (nejedná se o tribseeského arcijáhna) totiž před zhruba třemi týdny ještě žil, nacházel se mezi svědky v refektáři dominikánů ve Wismaru. Nelze

⁷⁹ Tento poslední dokument srov. MUB XIII., s. 699–704, č. 8158.

⁸⁰ MUB XIV., s. 160–163, č. 8360; RBM VI., s. 341–342, č. 611.

⁸¹ Tamtéž. Ve stejném duchu je i listina Jana z Aken z 11. července 1357 (MUB XIV., s. 163, č. 8361).

tedy vyloučit, že jeho smrt byla násilná a nějakým způsobem souvisela s popisovaným sporem, který by se tím značně vyhroutil. Přímé důkazy pro tuto hypotézu však chybí.

Albert následně svolal na úterý 11. července 1357 do Rostocku ke kostelu sv. Jakuba diecézní synodu kléru. Dostavili se všichni klerici z Rostocku a údajně i větší část ostatních duchovních biskupství. V ranních hodinách zde Albert shromážděné seznámil s obsahem výše zmiňovaných papežských dokumentů i s tím, jak postupovat v případě vyhlášení exkomunikace a dalších církevních trestů, pokud nebudou ve stanoveném termínu navráceny sporné majetky. K exkomunikaci nakonec skutečně došlo na konci srpna 1357. Tehdy čtyři faráři z Rostocku potvrdili, že ji řádně ohlásili a že ji budou každou další neděli a o svátcích připomínat ve svých kostelích za zvuku zvonů a s rituálním zažehnutím a následným uhašením svící.⁸²

Vyhlášením exkomunikací některých příslušníků rodu z Bülowa ke konci léta 1357 skončilo první dějství boje o navrácení zabraných biskupských majetků, které budeme dále sledovat. Situace Alberta ve vlastní diecézi, jak již bylo řečeno, skutečně nebyla na začátku jeho pontifikátu příliš pevná, bez přehánění ji dokonce lze označit za nebezpečnou. Rod z Bülowa patřil v regionálních souřadnicích k nejmocnějším a Albert si kvůli svému naléhání na navrácení biskupských mensálních statků získal velmi silné nepřátele. Kvůli tomu se biskup nemohl ve své diecézi ani bezpečně pohybovat. Když chtěl například po příjezdu provést vizitaci svého nového působiště, musel mu vévoda Albrecht II. zajistit ozbrojený doprovod a Karel IV. i Jan Jindřich vystavit ochranné listy.⁸³ Albert ze Šternberka při své první cestě do zvěřínské diecéze ani nenavštívil samotný Zvěřín (nevíme, zda to bylo kvůli probíhajícímu sporu či kvůli aktuální snaze Albrechta II. ovládnout zvěřínské hrabství). Biskup místo toho sídlil v Rostocku v příbytku güstrovského děkana Lamberta Cropelina, kde také vyřizoval běžnou biskupskou agendu.⁸⁴ Proč jej zrovna Lambert Cropelin poctil svou pohostinností, nevíme, nicméně mezi oběma muži se nacházelo více styčných bodů. Lambert, podobně jako Albert, patřil mezi čestné papežské kaplany (a celkově měl blízko ke kurii), a navíc studoval sedm let církevní právo v Bologni.⁸⁵ To je vcelku zajímavý detail, protože v minulosti bylo Albertovi připisováno studium na pařížské

⁸² MUB XIV., s. 187–188, č. 8386.

⁸³ MUB XIV., s. 146–147, č. 8346.

⁸⁴ MUB XIV., s. 155–157, č. 8354.

⁸⁵ MUB XXV.a, s. 480, č. 14557.

i boloňské univerzitě, byť o tom žádný pramen nevypovídá.⁸⁶ Patrně již však nezjistíme, jestli se Lambert s Albertem znali z dřívějších let, nebo zda šlo o přátelské vztahy kurii nakloněných kleriků, kteří se poprvé potkali až v roce 1357.

Z listin, které Albert v Rostocku během první návštěvy své diecéze vydal, se jich do dnešní doby dochovalo jen šest.⁸⁷ Vesměs se jednalo o běžná potvrzení darů či zřízení církevních obročí nebo potvrzení již udělených odpustků. Například poslední z listin vydaných v Rostocku v létě 1357 byla konfirmace fundace a obvěnění benefícia (vikariátu) v kostele sv. Duha ve Sternbergu.⁸⁸ Nejedná se však o Albertovo sídelní město na Moravě, ale o město ve zvěřinské diecézi, které má se Šternberky společný jen název a osmicípou hvězdu ve znaku. Albert do konce července 1357 také přijímal papežské listiny. Ve dvou případech se jednalo o běžnou agendu, kdy jej papež pověřil vyřízením provizí.⁸⁹ Třetí a poslední listina je však zajímavější. Papež v ní Albertovi povoluje, že smí číst (resp. celebrovat) mše a nechat si je číst před úsvitem, což není zcela snadné interpretovat.⁹⁰ Albert o toto musel přímo požádat a dokazuje to buď jeho niternou zbožnost, nebo naopak jistou pohodlnost. Před svatým přijímáním je totiž vyžadován půst, a tak mu mše v brzkých ranních hodinách (resp. před východem slunce) mohla zajistit časnou snídani. Skutečné důvody této žádosti nám však bohužel zůstávají skryté.

Albertův první pobyt na severu říše netrval příliš dlouho, maximálně dva měsíce. Dne 24. července 1357 vydal v Rostocku poslední známou listinu a již o dva týdny později, 6. srpna, vyřizoval biskupskou agendu nový generální vikář Jan z Aken.⁹¹ Kam přesně poté mířily Albertovy kroky, bohužel nevíme, nicméně nejpravděpodobnější variantou je, že odjel na rodové statky na Moravu. Důvod pro to měl poměrně vážný. Dne 7. října 1357 zemřel jeho otec Štěpán, pochován byl v tradiční nekropoli moravských Šternberků – v Olomouci. Albertovu účast sice nemůžeme přímo doložit, je však velmi pravděpodobná. Pro Alberta se nejednalo jen o smutnou osobní událost, ale měla i širší důsledky. Stal se spolu se svým bratrem Zdeňkem dědicem otcovského dominia, které oba

⁸⁶ ŘEZANINA, D.: *Albert ze Šternberka*, 1980, s. I D.

⁸⁷ MUB XIV., s. 147, č. 8347; MUB XXV.a, s. 421, č. 14447; MUB XIV., s. 155–157, č. 8354; MUB XIII., s. 617–619, č. 8078; MUB XIV., s. 165–167, č. 8365; MUB XIV., s. 167, č. 8366.

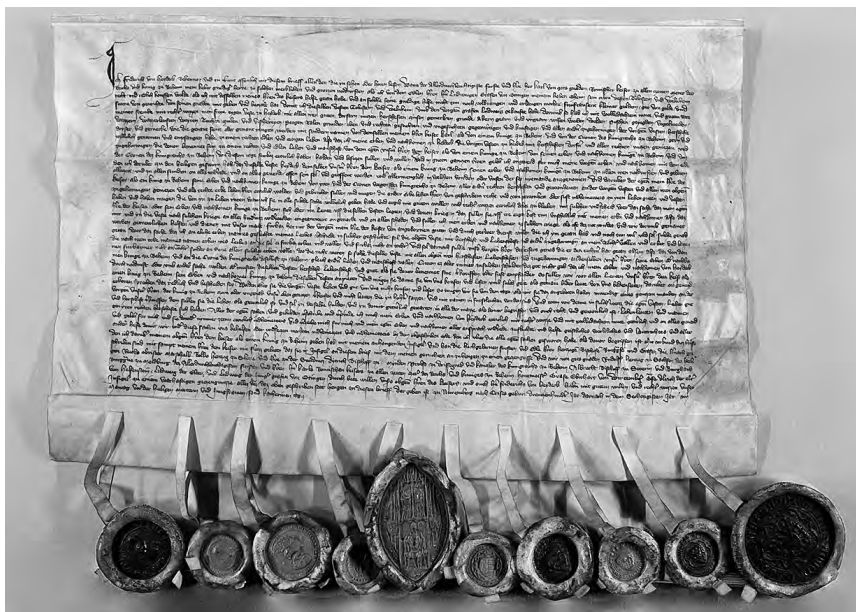
⁸⁸ MUB XIV., s. 167, č. 8366.

⁸⁹ MV II., s. 214, č. 532; MUB XXV.a, s. 420, č. 14444.

⁹⁰ MUB XXV.a, s. 412, č. 14435.

⁹¹ MUB XIV., s. 175–176, č. 8373.

6. Listina Fridricha z Heidecku pro Karla IV. vydaná 23. listopadu 1360 v Norimberku. Svědkem této dohody byl i Albert ze Šternberka, jehož pečeť (uprostřed) výčnává mezi ostatními.

bratři nadále spravovali formou bratrského nedůlu. Biskup Albert, který doposud disponoval spíše jen duchovní autoritou, tímto vystoupal i mezi nejmočnější světské osobnosti středověké Moravy.⁹² Albert se poté věnoval zejména konsolidaci rodových majetků, což dokazuje i jeho častá přítomnost na moravském zemském sněmu v Olomouci v lednu a červnu roku 1358.⁹³ V tomto období, konkrétně 29. května 1360, zasáhla smrt i jeho nedílného bratra Zdeňka, který po sobě zanechal nezletilého syna Petra. Albert se tak až do dospělosti svého synovce stal i pánem celého rozsáhlého dominia hlavní šternberské větve rodu.⁹⁴

Od konce léta 1358 nabrala kariéra zvěřinského biskupa nový kurz. Albert se stal významným dvoranem a rádcem císaře Karla IV. Od 29. srpna 1358, kdy jej poprvé zachycujeme jako svědka panovnické listiny

⁹² POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 80–84.

⁹³ ZDO I., s. 26–28, č. 531, 533–534, 565–569.

⁹⁴ POKLUDA, Z.: *Moravští Šternberkové*, 2012, s. 84.

vydané v Sulzbachu, se již víceméně pravidelně vyskytoval při císařském dvoře, jen s výjimkou pobytů na rodových statcích.⁹⁵ O tom však bude podrobněji pojednáno na jiném místě.

Cílem této kapitoly není sledovat dvorskou kariéru Alberta ze Šternberka, nicméně i tuto problematiku je potřeba alespoň stručně nastínit. Z pohledu jeho episkopátu se pochopitelně nabízí otázka, jak je možné, že Albert ve své diecézi prakticky nebyl fyzicky přítomen? Tento problém řešil právě Albertův pobyt na císařském dvoře. Již v roce 1347 totiž získal Karel IV. papežský dispens od rezidenční povinnosti pro své spolupracovníky.⁹⁶ V případě Alberta se navíc jednalo o významného rádce, jak dokazuje například Karlova suplika k papežské kurii z 10. března 1360, ve které císař papeže žádá, aby Albert ze Šternberka nemusel sídlit ve své diecézi. Jedním z důvodů bylo, že kvůli tyranům (což je ve středověku výraz se silně negativními konotacemi), kteří okupují biskupské statky, nemá ve své diecézi ani kde sídlit (což byla pravda). Druhým důvodem bylo, že Albert patří mezi jeho blízké rádce a je pro císaře užitečný a nepostradatelný.⁹⁷ Papež této žádosti vyhověl a dovolil Albertovi, že se až jeden rok nemusí ve své diecézi zdržovat.⁹⁸ Víme však, že tuto dobu Albert značně překročil.

Přestože Albert ve své diecézi prakticky nepobýval, nemůžeme tvrdit, že by se nezajímal o její chod. Jeho osobu zde zastupovali generální vikáři (o těch podrobněji níže), se kterými byl s největší pravděpodobností v běžném kontaktu. Největší problém diecéze představoval pochopitelně pokračující spor s exkomunikovanými členy rodu z Bülowa. Pro zvěřínského a lübeckého kanovníka Jindřicha z Bülowa (byl i tribseeským archidiákonem) představovala exkomunikace pochopitelně překážku v církevní kariéře. Nicméně, jak bude ještě rozebráno, dokázal (jako jeho další příbuzní) tento fakt poměrně dlouho úspěšně obcházet. V létě roku 1358 se pokusil nalézt s biskupem Albertem smírné řešení a nabídl mu odstoupení vesnic Schelfwerder a Bischofsmühle v blízkosti Zvěřína, na což však Albert nepřistoupil.⁹⁹ Situace se tak nikam neposunula. Jeden z důvodů poodhaluje i mandát papeže Inocence VI. z 1. dubna 1359, který ve věci navrácení biskupských majetků zabraných příslušníky rodu

⁹⁵ Viz Itinerář Alberta ze Šternberka.

⁹⁶ SEIBT, F.: *Karel IV.*, 1999, s. 317.

⁹⁷ Albert byl popsán jako „*iratus et consiliarius, sibi exhibet, ipse episcopus dicto imperatori sit necessarius et utilis*“. MV II., s. 423, č. 1060.

⁹⁸ MV II., s. 423, č. 1061; RBM VII., s. 292–293, č. 455; MUB XXV.a, s. 445, č. 14487.

⁹⁹ MUB XIV., s. 331, č. 8500.

7. Zvěřínská katedrála před rokem 1888. Pohled z jihu.

z Bülowa ustanovil nové exekutory – biskupy olomouckého a lübeckého a pražského arcijáhna. Papež okupantům hrozil zabavením církevních a světských beneficí a v případě nutnosti také zásahem světské moci. Co je však důležité, opět hrozil církevními tresty, nicméně současně s tím zneplatnil dokument svého předchůdce Klimenta V. (+1314), který měl stanovovat, že kurie nemůže postihnout příslušníky rodu z Bülowa církevními tresty.¹⁰⁰ Toto byl podle všeho hlavní trumf v rukávech členů této rodiny. S odkazem na výše uváděnou imunitu Klimenta V. zkrátka veškeré církevní tresty prohlašovali za neplatné, což však už nadále nebylo možné.

Nedlouho poté, 10. září 1359, vydal papež v této záležitosti další mandát, který byl určen velmi širokému okruhu adresátů z řad říšské církve, zejména církevními institucím (klášterům, kostelům) ze severních diecézí – zvěřínské, lübecké, ratzeburské, kamieňské a roskildské. Papež zde jasně deklaroval, že pokud klerici Jindřich, Vicko, rytíř Remar a panoši Jindřich (který byl však v této době již mrtvý)¹⁰¹ a Tanquard

¹⁰⁰ V úplnosti MUB XIV., s. 442–443, č. 8597. Regest téhož z jiného zdroje MV II., s. 355, č. 902; RBM VII., s. 114, č. 171.

¹⁰¹ Jméno armigera Jindřicha z Bülowa se zde patrně vyskytuje pouze ze setrvačnosti. Například papežský dokument z 21. listopadu 1360 uvádí kleriky Jindřicha a Vicka,

8. Dnes zazděný původně gotický portál na jižní straně zvěřínské katedrály.

z Bülowa po veřejném vyhlášení tohoto mandátu neodevzdají ve stanovené lhůtě zabrané majetky, budou veřejně exkomunikováni a stihnou je i další církevní tresty, a to včetně všech, kteří by jim jakkoliv pomáhali či s nimi spolupracovali (což se týkalo i církevních institucí – např. kapitul – které mohly být v takovém případě stiženy interdiktum). Případná exkomunikace měla být vyhlášena veřejně v kostelích příjemců tohoto mandátu, hlasitě a srozumitelně, a to v době mezi mší a nešporami, kdy bývá v kostele nejvíce lidí. Vše se mělo dít za zvuku zvonů a s rituálním zažehnutím a následným uhašením svící. Pokud by toto nebylo možné vyhlásit v kostelích zvěřínské a lübecké diecéze, měla se zde informace o exkomunikaci ohlásit jiným způsobem – veřejně v lidovém jazyce, aby jí rozuměli i laikové. Papež příjemce upozornil, že v takovém případě mají ignorovat prohlášení příslušníků rodu z Bülowa o jejich imunitě vůči

rytíře Reimara a panoše Tanquarda z Bülowa. Panoš Jindřich z Bülowa zde chybí, protože byl již mrtvý (MUB XXV.a, s. 454, č. 14506).

církevním trestům vyhlášených papežem, protože tyto informace jsou falešné. Je zřejmé, že právě nedávno zrušená papežská imunita byla onou tajnou zbraní, která Bülowům umožnila prakticky ignorovat předchozí exkomunikaci z roku 1357. Pokud by k exkomunikaci došlo, měly jim být zabaveny všechny majetky zvěřinské diecéze, které drží, a to i za pomoci světské moci.¹⁰² Albert ze Šternberka mohl být s tímto vývojem spokojen, nicméně nechtěl ponechat nic náhodě. Pochopitelně měl zájem, aby se o tomto papežském mandátu dozvěděl co nejširší okruh kleriků. To zajistil i tím, že na žádost svého prokurátora při avignonské kurii (Jana z Vukova) byl papežský dokument na konci června 1360 v Avignonu veřejně čten a poté přípevněn (resp. notářský instrument obsahující tento mandát) na dveře hlavního avignonského kostela.¹⁰³

Papež Inocenc VI. se i přes výše uvedené církevní tresty snažil celou delikátní situaci vyřešit smírnou dohodou. Dne 21. listopadu 1360 proto pověřil brémského arcibiskupa Albrechta II., aby zprostředkoval mír mezi svářícími se stranami. Arcibiskup měl při tomto vyjednávání mandát zbavit příslušníky rodu z Bülowa církevních trestů, pokud by se podařilo záležitost urovnat.¹⁰⁴ Tento pokus sice nakonec nevyšel, nicméně papež již pootevřel dveře ke kompromisnímu řešení.

Poslední dějství tohoto zápasu začalo v srpnu 1362, kdy papež Inocenc VI. opět ustanovil v této záležitosti rozhodce. Opět se jím stal brémský arcibiskup, kterému sekundoval jen nedávno nastoupivší vévoda z Brunšviku-Grubenhagen Albrecht I.¹⁰⁵ Albert ze Šternberka, který se v té době nacházel patrně na Moravě, ustanovil na konci října 1362 jako svého zástupce řížského arcibiskupa Bromholda z Vyffhusen.¹⁰⁶ Brémský arcibiskup v této záležitosti skutečně postoupil a informoval o tom 7. února 1363 papežskou kurii. Z jeho závěrů vyplývá, že některé ze sporných majetků původně patřily rodičům biskupa Ludolfa z Bülowa (†1339) a k biskupské mense je přiřčenil až biskup Ondřej. Další majetky biskupství byly zase zastaveny za neuvedený obnos peněz. Zároveň také brémský arcibiskup uvedl, že pokud by Jindřich z Bülowa (duchovní, nikoliv jeho zesnulý příbuzný téhož jména) vrátil zvěřinskému biskupství „*Muhle*“ a „*Schelue*“ (tedy vesnice Bischofsmühle a Schelfwerder

¹⁰² MUB XIV., s. 443–445, č. 8597.

¹⁰³ MUB XIV., s. 445–446, č. 8597.

¹⁰⁴ MUB XXV.a, s. 454, č. 14506.

¹⁰⁵ MUB XV., s. 236, č. 9080 (část 1).

¹⁰⁶ MUB XV., s. 236, č. 9080 (část 2).

9. Bronzová náhrobní plaketa rodu z Bülowa zhotovená ve Vlámské dílně kolem roku 1400 zobrazuje postavy biskupů Gottfrieda (†1314) a Vickona (Friedricha II.) z Bülowa (†1375).

v blízkosti Zvěřína, které Jindřich nabízel Albertovi ze Šternberka již v létě 1358)¹⁰⁷ a další církevní majetky, může být zbaven církevních trestů a budou mu navraceny kanovnické prebendy v Lübecku a Zvěříně.¹⁰⁸ Výsledek tohoto dílčího jednání sice neznáme, ale podle pozdějšího vývoje je pravděpodobné, že krátce poté skutečně došlo mezi zvěřínským biskupem a Jindřichem z Bülowa k usmíření.

K dohodě nakonec dospělo i jednání s Vickem a Reymarem z Bülowa, a to někdy před 16. červnem 1363. Patrně krátce před tímto datem totiž Albert ze Šternberka téměř po sedmi letech od zisku biskupství poprvé vstoupil do samotného Zvěřína. Nevíme, v jaké atmosféře se návštěva odehrávala, nicméně právě 16. června došlo k významnému rituálu, kdy Albert ze Šternberka s celou zvěřínskou kapitulou přijal hold z rukou purkrabích, úředníků, městské rady a zástupců měšťanů z Bützowa a Warina. Symbolicky tak bylo stvrzeno navrácení této přímé biskupské domény zpět do rukou biskupa a kapituly. Na tomto místě je však důležitý právě symbolický charakter tohoto holdu. Bützow, Warin a všechny další majetky v této oblasti totiž nadále zůstaly v doživotní držbě Vicka a Reymara z Bülowa a biskupství se měly navrátit až po jejich smrti. Zvěřínský biskup však jako kompenzaci obdržel roční plat 300 zlatých (jednalo se zhruba o čtvrtinu předpokládaného ročního příjmu diecéze). Všechny tyto dohody byly stvrzeny jen pár dní poté, 24. června 1363.¹⁰⁹

Celý dlouhý zápas nakonec skončil kompromisem výhodným pro obě strany. Albert posílil svou pozici v diecézi, nicméně jednoznačného vítězství nedosáhl. Na druhou stranu již konečně mohl pobývat v samotném Zvěříně a poměrně zásadně také zvýšil příjmy diecéze. Rod z Bülowa si na druhou stranu udržel v rámci diecéze dominantní postavení. Přímou to dokazuje například významný landfrýd, který dojednal výše zmiňovaný meklenburský vévoda Albrecht II. 9. srpna 1361 v Beggerow.¹¹⁰ K tomuto landfrýdu se přidal mimo jiné Ludvík Braniborský, pomořanský vévoda, páni z Werle, dále pak většina severských biskupů, míšenský markrabě, vévodové sasko-lüneburští, ale i král dánský a polský – a též, jak bývá v literatuře uváděno, zvěřínský biskup.¹¹¹ To však není přesné, protože zvěřínskou diecézi v tomto landfrýdu zastupovali exkomunikovaní

¹⁰⁷ MUB XIV., s. 331, 8500.

¹⁰⁸ MUB XV., s. 236, č. 9080.

¹⁰⁹ MUB XV., s. 236–237, č. 9080; srov. MUB XV., s. 322–323, č. 9166.

¹¹⁰ MUB XV., s. 98–103, č. 8931.

¹¹¹ LISCH, G. Ch. F.: *Albrecht der Zweite*, 1835, s. 23.

Reymar a Vicko z Bülowa.¹¹² Možná právě na toto narážel neuklosterský probošt Albrecht Daam v roce 1362, když jízlivě poznamenal, že Albert ze Šternberka jen předstírá, že ve své diecézi vládne.¹¹³ Další výraznou indicií dokazující silný vliv rodu z Bülowa je, že Vicko z Bülowa (jako Friedrich II.) se stal začátkem roku 1366 zvěřinským biskupem.¹¹⁴

Druhá a také poslední Albertova návštěva zvěřinské diecéze nebyla příliš dlouhá – a na rozdíl od předchozí zanechala jen minimum stop v diplomatickém materiálu. Vlastně jediným dokladem, že se Albert při této příležitosti věnoval i běžné biskupské agendě, je potvrzení prodeje majetků klášteru Rühn. Zde však chybí denní datum (je zmíněn pouze rok 1363), vzhledem k Albertovu itineráři k tomu muselo dojít ve druhé polovině června či v červenci 1363.¹¹⁵ Doložit naopak můžeme jistou diplomatickou angažovanost Alberta v severoněmeckém prostoru. V polovině července 1363 patřil k příjemcům listiny magdeburského purkrabího Jana z Hardegga (zastával též významný úřad hofmistra Karla IV. a zde vystupoval ve funkci hofrychtěře), kterou informoval severoněmecké vládcy a města, že nástupnictví na lüneburské knížectví bylo přiznáno Rudolfovi II. Sasko-Wittenberskému.¹¹⁶ Rudolfa Albert patrně dobře znal z císařského dvora a v budoucnu bude pro něj představovat výraznou oporu v době jeho magdeburského působení. Otázka nástupnictví v Lüneburku se stane (právě v době Albertova arciepiskopátu) předmětem dlouhodobého konfliktu. Těžko soudit, zda v samotném Lüneburku došlo k nějaké významné společenské události, či zda byl vůbec Albert v celém podniku nějak zaangažován, ale v každém případě jej zde zastihujeme 4. srpna 1363. Albert evidentně cestoval s početným doprovodem, jehož větší část (*familiares*, na jiném místě *servitoribus*) byla ubytována v blízké vesnici Artlenburg. Zde se však dostali jeho dvořané do blíže nespécifikovaného sporu s místními obyvateli, který musel Albert řešit se sasko-lauenburským vévodou Erikem II.¹¹⁷

¹¹² „Reyme[r] vnd Vicken van Bulowe myt den sloten des stigtes tû Zwerin“ (MUB XV., s. 102, č. 8931).

¹¹³ MUB XV., s. 175–176, č. 9024.

¹¹⁴ Např. TRAEGER, J.: *Die Bischöfe*, 1984, s. 101–107.

¹¹⁵ MUB XIII., s. 570–571, č. 8029.

¹¹⁶ *Urkundenbuch zur Geschichte der Herzöge von Braunschweig* III., 1862, s. 122–124, č. 190; MUB XV., s. 336, č. 9176.

¹¹⁷ MUB XV., s. 344, č. 9184. Listina je důležitá i kvůli svědečné řadě, kde nalézáme osoby z okruhu Albertova dvora: olomouckého probošta Herborta z Fulštejna, Jana ze Sušice, Markvarta z Dobromilic (pozdější dlouholetý Albertův hofmistr) a (Jana)

A. Das Richtig d'elge . C. Kirche auf der Höhe . E. Der Bischof's Log . G. Richtiges Badst . I. Großer Hoff . K. Die Mühle . L. Mitten Thor . N. Brücke nach der Stadt
 B. Die Hund Kirche . D. Das Rathhaus . F. Eigentliche Casteley . H. Das Kornlag . K. Die Mühle . M. Schmiede Thor . O. Brücke nach dem Lustgarten.

10. Zvěřín v polovině 17. století na vedutě Matthäuse Meriana.

Po této zastávce Albert patrně zamířil na své rodové statky na Moravě a od začátku února až do konce června 1364 jej opět nacházíme ve společnosti Karla IV. na různých místech. Například 25. června 1364 v Českých Budějovicích, což je však poslední doložitelná položka v Albertově itineráři v roli zvěřínského biskupa.¹¹⁸ Jen pár dní poté (30. června 1364) zemřel první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, což vedlo k výše popsané rošádě v obsazení uvolněného pražského arcibiskupství a olomouckého a litomyšlského biskupství. Karel IV. již 12. července poslal papeži suppliku, ve které žádal přesunutí litomyšlského biskupa Jana II. ze Středy do Olomouce a zvěřínského biskupa Alberta do Litomyšle.¹¹⁹ Papež této žádosti vyhověl a 23. srpna 1364 Alberta osvobodil od spojení se zvěřínskou diecí a ustanovil jej litomyšlským biskupem.¹²⁰ Ve Zvěříně však hledání nového biskupa pokračovalo pomaleji, a tak Albertovo spojení

Skřítka z Trpenovic (ten byl např. v roce 1376 Albertovým purkrabím v Medicích).

Více v kapitole o dvoru Alberta ze Šternberka.

¹¹⁸ RI VIII., s. 330, č. 4055.

¹¹⁹ V úplnosti CDM IX., s. 279, č. 374.

¹²⁰ MV III., s. 216, č. 367.

s touto diecézí formálně ještě nějakou dobu pokračovalo. Ještě 18. března 1365 schválili zřízení vedlejšího oltáře v kostele v Bützow Albertovi generální vikáři zvěřínské diecéze.¹²¹ Tento stav však trval nejdéle do 8. května 1365, kdy ve věci povolení zřízení věčného vikářství v hlavním zvěřínském chrámu Vickonem z Bülow vydali povolení administrátoři uvolněného biskupství Hermann a Jindřich z Bülowa.¹²² Albertovým nástupcem se pak stal 9. června 1365 Rudolf Anhaltský, kterého však velmi záhy zastihla smrt a uvolněné biskupství po kapitulní volbě obsadil 14. ledna 1366 mnohokrát zmiňovaný Vicko z Bülowa (jako Friedrich II).¹²³

Generální vikáři Alberta ze Šternberka

Albert ze Šternberka navštívil zvěřínskou diecézi jen dvakrát, což ovšem nevylučovalo jeho vliv na její fungování. V době nepřítomnosti ho v diecézi zastupovali generální vikáři – a to jak v záležitostech duchovních, tak i světských. Postrádáme sice přímé doklady o jejich vzájemné komunikaci, nicméně nějaký pravidelný kontakt musíme předpokládat. Albert tak mohl alespoň na dálku určovat hlavní směřování jejich aktivit. Běžnou agendu biskupství však tito generální vikáři prováděli patrně bez přímého kontaktu s Albertem. Celkem známe jména šesti generálních vikářů, jejichž přehled podává níže uvedená tabulka. Ze získaných dat je zřejmé, že spory v diecézi se dotkly i jejich práce – převážná část agendy totiž byla vyřizována nikoliv ve Zvěříně, ale ve městě Rostock, které spadalo do sféry vlivu Albrechta II. Meklenbursko-Zvěřínského (a tedy mimo přímý vliv rodu z Bülowa). Čtyři z nich navíc ani neměli žádný vztah ke zvěřínské kapitule. Jan z Aken držel kanovnické prebendy ve Wormsu a Augsburgu a evidentně měl poměrně blízko ke kurii. Johann z Wunstorfu vykonával přímo v Rostocku funkci faráře a s tímto hanzovním městem byl spojen i Jindřich Mořicův – zastával pozici rostockého arcijáhna a vlastnil zde dva domy, zároveň držel i proboštsví kapituly v Bützow (zvěřínským kanovníkem se stal až v roce 1367, tedy po Albertově odchodu). Jindřich Mořicův

¹²¹ „*venerabilis in Cristo patris ac domini Alberti, Zwerinensis ecclesie episcopi, in remotis agentis in spiritalibus et temporalibus vicarii generales*“ (MUB XV., s. 473–476, č. 9335).

¹²² MUB XV., s. 490–491, č. 9352.

¹²³ EUBEL, K.: *Hierarchia catholica*, 1913, s. 539.

vykonával funkci generálního vikáře spolu s Konrádem Schonebeckerem, jenž měl své působíště v kostele Panny Marie v Ribnitz. I z toho lze vyvodit, že Albert ze Šternberka nenalezl ve zvěřínské kapitule přílišnou oporu.

Z dochovaných dokumentů generálních vikářů Alberta ze Šternberka vyplývá, že z běžné agendy nejčastěji řešili potvrzení donací či přímo zřízení nových beneficií (10 případů z 15). Další agenda pak byla poměrně specifická – například povolení vyslat cisterciáckého mnicha do farního kostela jako faráře,¹²⁴ potvrzení filiálního vztahu jednoho kostela a organizace jeho fungování,¹²⁵ změna statut kapituly v Bützow¹²⁶ či transsumpt jedné papežské buly.¹²⁷ Poslední případ se týkal sousední ratzeburské diecéze, jejíž majetky poškozovala skupina lapků vesměs z řad místní šlechty. Někteří z nich pocházeli ze zvěřínské diecéze, a proto ratzeburský biskup požádal generálního vikáře zvěřínského biskupství o zásah proti těmto agresorům.¹²⁸

Albertovi ze Šternberka se podařilo ve velmi mladém věku (kolem 25 let) získat úřad biskupa v meklenburském Zvěříně. Pomohly mu v tom dvorské konexe (patrně přímo otec Štěpán), mocenská strategie Karla IV., ale zároveň též náhoda – smrt biskupa Ondřeje při papežské kurii. Jak lze jeho působení na tomto postupu s odstupem hodnotit? Jedno je zřejmé. Albert se neřadil mezi biskupy, řečeno dnešní terminologií, na plný úvazek. Ve své diecézi nestrávil podle všeho ani půl roku, zato se stal nepostradatelným rádcem a důvěrníkem o 15 let staršího Karla IV. Právě jako zvěřínský biskup strávil na císařově dvoře prokazatelně nejvíce času ve svém životě. Běžnou agendu za něj v diecézi vyřizovali generální vikáři.

Lze jej tedy považovat za neúspěšného biskupa? Určitě ne. Zvěřínská diecéze se v polovině 14. století nacházela v žalostném stavu. Biskupství bylo zatíženo dluhy a jeho nejvýznamnější majetky se nacházely v rukách rodu z Bülowa, jehož členové drželi vyšší církevní posty v diecézi. Tento stav se po celých osm let svého episkopátu snažil zvrátit Albertův předchůdce Ondřej, leč neúspěšně. Přestože Albert patrně příliš nezasaňoval do běžného chodu své diecéze, energicky řešil nejpalčivější otázku zabraných biskupských majetků. Již při své první návštěvě svého nového působíště v létě 1357 se přesvědčil, že situace je vážná. Vždyť se zde ani

¹²⁴ MUB XV., s. 237–238, č. 9081.

¹²⁵ MUB XIV., s. 584–586, č. 8740.

¹²⁶ MUB XIV., s. 357–358, č. 8527.

¹²⁷ MUB XIII., s. 699–704, č. 8159.

¹²⁸ MUB XIV., s. 511, č. 8668.

nemohl pohybovat bez ozbrojeného doprovodu, vstup do sídelního města byl zcela mimo hru a na vlastní kůži se také přesvědčil o neústupnosti Bülowů v otázce biskupských majetků.

Generální vikáři zvěřínské diecéze v době působení Alberta ze Šternberka

Datum	Generální vikář	Místo působení	Zdroj
1357-05-09	Hermann Holt ¹²⁹	Zvěřín	MUB XIV, s. 141–143, č. 8339
1357-08-06	Jan z Aken (<i>Johannes de Aquis</i>)	Rostock	MUB XIV, s. 175–176, č. 8373
1358-06-18 až 1359-01-05	Johann z Wunstorfu	Rostock	MUB XIII., s. 699–704, č. 8159; MUB XXVa, s. 435–436, č. 14470; MUB XIV, s. 287–289, č. 8457; MUB XIV, s. 357–358, č. 8527; MUB XIV, s. 392–394, č. 8556
1359-10-11 až 1362-08-11	Gerhard Kothe (Koch) ¹³⁰	–	MUB XIV, s. 511, č. 8668
		Rostock	MUB XIV, s. 584–586, č. 8740; MUB XIV, s. 667–669, č. 8810; MUB XV, s. 10, č. 8831
		Zvěřín	MUB XV, s. 237–238, č. 9081
1364-06-23 až 1365-03-18	Jindřich Mořičův ¹³¹ a Konrád Schonebecker	Rostock	MUB XV, s. 424–427, č. 9277
		Bützow	MUB XV, s. 473–476, č. 9335

¹²⁹ KALUZA-BAUMRUKER, M.: *Das Schweriner Domkapitel*, 1987, s. 229–230 (v různých obdobích mj. kanovník v Bützow, Hamburku a Zvěříně, papežský kolektor, administrátor zvěřínského biskupství).

¹³⁰ Tamtéž, s. 239 (kanovník zvěřínské kapituly, farář v Barth).

¹³¹ Tamtéž, s. 250–251 (probošt v Bützow, archidiakon v Rostocku – ve městě vlastnil i dva domy, zvěřínský kanovník až od roku 1367). Zpětně se na jím vydanou listinu (zničenou požárem) odvolává v roce 1368 biskup Friedrich z Bülowa (nelze určit její datum, MUB XVI., s. 381–383, č. 9842).

Tento velmi závažný problém se Albertovi nakonec podařilo úspěšně vyřešit. Jistě využil svých kontaktů z císařského dvora, ale také jsme mohli pozorovat činnost jeho stálého agenta u papežské kurie v Avignonu. Celý spor byl nakonec urovnán sice kompromisně, ale jednoznačně ve prospěch diecéze a Albert při své druhé návštěvě již mohl vstoupit do sídelního města a nechat si zde holdovat. Plody jeho práce však sklídl až jeho druhý nástupce na postu biskupa Friedrich II. z Bülowa, kterému jsou přičítány úspěchy při konsolidaci zvěřínské diecéze. Albert jistě kvitoval s povděkem možnost přesunu do litomyšlské diecéze, nicméně doba strávená ve funkci zvěřínského biskupa mu přinesla mnohé výhody i do budoucna. Jednalo se zejména o kontakty, které získal jak na císařském dvoře (Rudolf II. Sasko-Wittenberský), tak i přímo v Meklenbursku (Albrecht II. Meklenbursko-Zvěřínský). Patrně i to jej o několik málo let později kvalifikovalo v očích císaře na post magdeburského metropolitě.